

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.III.20.376/2009/4. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Szegedi Ítéltábla Lévy Zsolt Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Lévy Zsolt ügyvéd) által képviselt **felperes neve (címe)** felperesnek - dr. Rébeli Sz. Tamás ügyvéd által képviselt **alperes neve (címe)** alperes ellen szerződésből eredő követelés iránt indított perében a Csongrád Megyei Bíróság 2009. április 1. napján kelt 13.P.22.367/2007/29. számú ítélete ellen a felperes által 31. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

Í T É L E T E T :

Az elsőfokú bíróság ítéletét **helybenhagyja.**

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az alperesnek 175.000 (Egyszázhetvenötezer) Ft másodfokú perköltséget.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az államnak külön felhívásra 420.000 (Négyszázhuszezer) Ft le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I N D O K O L Á S :

Az alperes egyéni vállalkozóként gomba alapanyag előállításával, gomba termesztésével és értékesítésével foglalkozik. A termelés növeléséhez tőkére volt szüksége, melyet a felperes biztosított oly módon, hogy több részletben átadott az alperesnek összesen 7.000.000 Ft-ot. A teljes összeg kifizetését követően, 1997. november 2. napján „pénzkölcsön szerződés” megnevezésű okiratot készítettek. Azt már az okirat is tartalmazza, hogy az alperes hozzájárul ahhoz, hogy a felperes - vagy megbízottjaként az okiratot is szerkesztő **személy-1** - az üzletmenetbe betekintsen, elszámoltasson és ellenőrizzen. A peres felek célja nem kölcsön nyújtására irányult, hanem közös gazdasági tevékenységet kívántak folytatni oly módon, hogy a felperes a gombatermesztéshez szükséges alapanyag előállításához biztosította a 7.000.000 Ft-ot, míg az alperes a szakmai tapasztalatával járult hozzá a gazdasági tevékenységhez. A megállapodás kiterjedt arra is, hogy a megtermelt

gombát a felperes érintettségével működő **cég-1** számlázása mellett értékesítik. A bevételt, nyereséget a peres felek és a gyártáshoz ugyancsak hozzájáruló, perben nem álló **cég-2** között felosztották.

A közös gazdasági tevékenység oly módon folyt, hogy a gombatermesztésben részt vevő alkalmi munkásokat az alperes fizette, a termelést, a leszedett mennyiséget a felperes nevelt lánya figyelemmel kísérte. A készáru megrendelőknek való szállításában - többek között - részt vett **személy-1** is. A **cég-1** egyik tagja és 1997. szeptember 22-től ügyvezetője **személy-1** volt, míg a társaság másik tagja és 1997. december 29-től ügyvezetője a felperes volt.

A termelési tevékenységhez bérelt épületben lévő gomba alapanyagban 1998. június 22. napján a bérbeadó szövetkezet elnökének utasítására rongálás történt, ezzel összefüggésben 2000. március 11-én a **cég-1**, az **cég-2** és az alperes megbízása alapján **személy-1** kárigényt jelentett be a szövetkezete elnökéhez, teljesítés azonban nem történt, és a kár érvényesítése érdekében egyik kárbejelentő sem tett további intézkedéseket.

A **cég-1** 2000 májusában felszámolás alá került, a felszámolási eljárás egyszerűsített módon fejeződött be, az eljáró bíróság a társaságot megszüntette, és elrendelte a cégjegyzékből való törlését figyelemmel arra, hogy a cég képviselője nem tett eleget az iratátadási és nyilatkozattételi kötelezettségének, így az eljárás technikailag lebonyolíthatatlanná vált. A felszámoló feljelentése alapján **személy-1** ellen a Szegedi Városi Bíróság előtt csődbüntett miatt volt eljárás, a bíróság a vádlottat a bűncselekmény elkövetésében bűnösnek találta.

A felperes kereseti kérelmében 7.000.000 Ft kölcsön és járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Vitatta, hogy bármiféle megállapodás létrejött volna a gombatermesztést illetően, és azt sem ismerte el, hogy gomba eladásból származó haszonból, bevételből részesült volna, vagy az alperestől terményt vett volna át.

Az alperes ellenkérelmében a felperes keresetének elutasítását kérte. Vitatta a kereset jogalapját és összegezését is. Állította, hogy közte és a felperes között polgári jogi társaság jött létre, amelyhez a szükséges anyagi fedezetet a felperes biztosította, míg az alperes szaktudásával járult hozzá a gazdasági tevékenységhez. A felperes részére a haszon egy meghatározott hányadát adta át, amely előadása szerint meghaladta a 7.000.000 Ft-ot.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította. Azt a felmerült bizonyítékok mérlegelése alapján megállapította, hogy a felperes az alperes részére 1997. november 2-át megelőzően több részletben, összesen 7.000.000 Ftot átadott, azonban a pénzátadás jogcíme nem kölcsön volt. Az alperes védekezését a felmerült bizonyítékok alátámasztották, ezért a peres felek személyes előadása, a gombatermesztésben alkalmi munkát végzők tanúvallomása, a **cég-1** cégiratai, a Szegedi Városi Bíróság előtt folyt B.2095/2001. számú büntetőeljárás adatai, az ezen eljárásban tett felperesi nyilatkozatok alapján, a felperes és **személy-1** nyilatkozatainak ellentmondásosságát is értékelve, a felmerült adatokat

Pf.III.20.376/2009/4. szám

egységesen, a Pp. 206. § /1/ bekezdésében rögzítettek szerint mérlegelve arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felperes az alperes részére átadott 7.000.000 Ft-tal a gombatermesztés megkezdését finanszírozta, majd a kellő alapanyag elkészítését követően változatlanul az alperes volt az, aki a szaktudását és az általa már korábbiakban is alkalmazott munkásokat rendelkezésre bocsátva folytatta a telephelyen a gombatermesztést. A felperes az általa adott készpénz ellenében egyrészt megkapta az átadott készpénznek megfelelő gomba alapanyagot, melynek felhasználásával további gombatermesztést folytattak az alperes közreműködésével, és a gombatermesztést a **cég-1**-n keresztül értékesítették, másrészt a befolyt eladási árat pedig felosztották a **cég-1**, az alperes, illetőleg ugyancsak a finanszírozásban résztvevő **cég-2** között. Azt a körülményt, hogy a **cég-1** iratai eltűntek, így az elszámolás pontos részletei nem voltak felderíthetők, a felperes terhére értékelte, aki 1997-től kezdődően ügyvezetője is volt a **cég-1**-nek. Megállapította, hogy a felperes kizárólag a készpénz befektetésével vett részt a gombatermesztésben, személyesen nem működött abban közre. Az, hogy esetenként megjelent a telephelyen, megnézte az ott dolgozók tevékenységét, vagy megbízottja ellenőrizte a termelési folyamatot, nem alkalmas a felperes személyes közreműködésének megállapítására. Így a Ptk. 568. § /4/ bekezdésére tekintettel a peres felek közötti megállapodás semmis. Rámutatott arra is, hogy a peres felek szándéka csendestársi jogviszony létesítésére irányult, hatályos jogunk azonban e társaságot nem ismeri, így a felek megállapodása - amely polgári jogi társaságra vonatkozó szerződésnek minősül - a Ptk. 568. § /2/ és /3/ bekezdésében foglaltak alapján is semmis. Rámutatott arra is, hogy a felek megállapodásának létrejöttékor hatályos Ptk. 568. § /1/ bekezdése kizárja, hogy a polgári jogi társaság üzletszerű gazdasági tevékenységet folytasson, így a felek közötti megállapodás a Ptk. 200. § /2/ bekezdése alapján is semmis. A semmisség jogkövetkezményének levonásaként kifejtette, hogy az eredeti állapot helyreállítására nem kerülhet sor, mert a felperes vagyoni betétjét a társasági veszteség felemésztette. Mivel a felek szándéka arra irányult, hogy a felperes, mint üzlettárs részesedjen a nyereségből, ennek ellentételeként vagyoni betétje erejéig a veszteséget is viselnie kell. A felperes üzleti kockázatának körébe tartozik, hogy befektetése nem nyereséget hozott, hanem veszteséget eredményezett. Nincs tehát olyan jogcím, amely alapján a felperes visszakövetelhetné az alperestől a vagyoni hozzájárulását. Ezt kizárta teszi, hogy bűncselekményből eredő kár érte a gombatermesztési tevékenységet folytatókat, azonban ennek érvényesítése érdekében egyik érdekelt fél sem tett lépéseket. Másrészt utalt arra is, hogy a rendelkezésre álló adatokból az is megállapítható, hogy a felperes a megtermelt gombából származó bevételből is részesült. A Ptk. 237. § /2/ bekezdésére tekintettel a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánította. Kifejtette, hogy miután a polgári jogi társaság létrehozása nincs alakszerűséghez kötve, így az ráutaló magatartással is megszüntethető. Erre került sor a perbeli esetben, hiszen a gomba alapanyagban történő károkozással a felek üzleti tevékenysége befejeződött, amely következtében a Ptk. 578/A. §-ában rögzítettek szerint elszámolásnak volt helye. Kifejtette, hogy a hatályossá nyilvánítással járó fontos következmény, hogy felül kell vizsgálni a felek között

kialakult helyzetet. Ha a kapcsolat visszterhes jellegű, a már teljesített szolgáltatásokkal egyenértékű szolgáltatást kell elrendelni. Miután a bíróság a felek közötti megállapodást az együttműködés megszűnéséig hatályossá nyilvánította, azt kellett vizsgálni, hogy a feleket terheli-e egymással szemben fizetési kötelezettség. Az megállapítható volt, hogy a felperes részére a gomba alapanyag átadásával az ő pénzbeli hozzájárulása teljesítésre került, ezen felül azonban kötelezésére azért nem kerülhetett sor, mert ez egyrészt a szerződés érvényessé nyilvánítását eredményezné, másrészt a **cég-1** könyvelési anyagának ismerete hiányában nem állapítható meg, hogy jár-e a felperes részére további összeg vagy sem.

Az elsőfokú ítélettel szemben a felperes terjesztett elő fellebbezést, melyben kérte az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és az alperes kereseti kérelme szerinti marasztalását. Előadta, hogy a felperes részéről előterjesztett kereseti kérelem nem irányult a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítására, és ilyen irányú viszontkeresetet az alperes sem terjesztett elő. Ezért az 1997. november 2. napján megkötött kölcsönszerződés érvényes, az elsőfokú bíróság e szerződés érvénytelenségét nem állapíthatta volna meg, eljárási hibát vétele minősítette át a jogviszonyt polgári jogi társaságnak. Álláspontja az volt, hogy a bíróság a kereset megalapozottságát eltérő jogcímen megállapíthatja ugyan, azonban nem foglalhat állást kereseti kérelem hiányában valamely szerződés érvénytelenségéről. Utalt arra is, hogy egyebekben is megalapozatlan az elsőfokú ítéletnek a polgári jogi társaságra vonatkozó értelmezése. Az elsőfokú bíróság jogi és logikai ellentmondással állapította meg, hogy az állítólagos polgári jogi társaság alanyai a felperes, az alperes és egy bizonyos **cég-2** nevű cég voltak, ehhez képest azonban a **cég-1**-n keresztül valósult meg az állítólagos elszámolás. A **cég-1**, mint jogi személy és a felperes, mint magánszemély egymástól elkülönültek, így amennyiben a **cég-1** lett volna a pjt. alapító tagja, úgy a felperesi keresetet perbeli legitimáció hiányában el kellett volna utasítani. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nem tisztázta az **cég-2** polgári jogi társaságban való szerepét, e körben utalt arra, hogy a felperes és az **cég-2** között soha semmilyen korábbi kapcsolat nem volt, így nyilvánvalóan kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozat a szerződés megkötésekor az elsőfokú bíróság által megállapított három szerződő fél között fogalmilag kizárt. Így a rendelkezésre álló adatok alapján nem állapítható meg, hogy az állítólagos pjt. milyen együttműködést rögzített, mennyire időre alakult, melyik alapító tag milyen összegű vagyoni hozzájárulást biztosított, illetve mikor, hogyan szűnt meg a polgári jogi társaság. Az elsőfokú bíróságnak életszerűtlen az az okfejtése, hogy a felek ráutaló magatartással szüntették meg a polgári jogi társaságot. Vitatta, hogy az elsőfokú bíróság helyes jogszabályi alapon minősítette érvénytelennek az általa megállapított polgári jogi társaságot. E körben utalt arra, hogy a Ptk. 568. § /2/ és /3/ bekezdése jelenleg már nincs hatályban, a kölcsönszerződés megkötésének időpontjában hatályos rendelkezések szerint azonban a társasági szerződést közokiratba, vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba kellett volna foglalni. Életszerűtlen, hogy a jogi végzettséggel rendelkező **személy-1** úgy foglalt volna kölcsönszerződést okiratba, hogy a felek tényleges szándéka nem kölcsönszerződés létrehozására irányult. Amennyiben

azonban a felek szerződéskötési akarata ténylegesen polgári jogi társaság létrehozására irányult, úgy a Ptk. 207. § /5/ bekezdése alapján a szerződést a leplezett szerződés alapján kell megítélni. Az szóba sem jöhet, hogy mind a kölcsönszerződés, mind a polgári jogi társaság megalapítására irányuló állítólagos társasági szerződés egyaránt színlelt legyen. Utalt arra is, hogy az elsőfokú bíróság megalapozatlanul foglalt állást a hatályossá nyilvánítással összefüggésben is. Vitatta, hogy a gomba alapanyag a felperes részére átadásra került volna, egyebekben pedig a ... szövetkezet részéről történő károkozást teljes egészében nem lehet a felperes veszteségévé tenni. A bizonyítási teher az alperesen volt, egyrészt a polgári jogi társaság létrejöttére, másrészt annak tartalmára, harmadrészt a felek elszámolására és végül az átadott vagyoni hozzájárulás visszaszolgáltatására vonatkozóan. A bizonyítatlanság következményét azonban a bíróság nem az alperes, hanem tévesen a felperes terhére értékelte, így az ítélet emiatt is megalapozatlan. A polgári jogi társaság alapítására vonatkozó alperesi előadás utólagos volt, kizárólag a per során merült fel, azt semmilyen adat nem bizonyítja, hogy a felek szándéka a kölcsönszerződés megkötésekor ténylegesen pjt. létrehozására irányult. Ilyen körülmények között helyes lett volna, ha a bíróság a kölcsön jogviszony alapján marasztalja az alperest.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helyes indokai alapján történő helybenhagyását kérte. Kifejtette, hogy az alperesnek ténylegesen csak 5.500.000 Ft került átadásra, az okiratba már a haszon beépítésével került feltüntetésre az összeg. A pénzáadás nagyságrendjének igazolását hiúsította meg a felperes azzal, hogy nem járult hozzá a bankitok alóli felmentéshez. Az ügylet az 1998. február 6-án elkészített adásvételi szerződéssel elszámoltnak tekinthető, ezzel lett letudva a peres felek közötti közös vállalkozáshoz átadott pénzösszeg, mivel az alapanyag elkészült a termeléshez. Ezért a bíróság okszerűen következtetett arra, hogy az elszámolás a felperessel megtörtént, így az alperesnek nincs tartozása a felperes irányában.

A fellebbezés alaptalan.

A felperes kereseti kérelmében azt állította, hogy a peres felek között kölcsönügylet jött létre. Ennek alátámasztására okirati bizonyítékot csatolt. A Pp. 196. § /1/ bekezdése szerint azonban a magánokirat csak az ellenkező bebizonyításig szolgál teljes bizonyítékul arra, hogy a kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, elfogadta, vagy magára nézve kötelezőnek ismerte el. Mindebből következően a magánokirattal szemben ellenbizonyításnak van helye, amely a perbeli esetben meg is történt. Az alperes érdemi ellenkérelmében foglalt hivatkozás alapján az elsőfokú bíróság okszerűen vizsgálta, hogy a magánokiratban foglalt tartalommal jött-e létre a felek közötti megállapodás vagy sem. Az okirat tartalmát a perben felmerült bizonyítékok egyértelműen megdöntötték, így a felperes tényállításait, a kölcsönügylet létrejöttét a magánokirat megdőlését követően semmi sem bizonyítja. Az alperes érdemi ellenkérelmében kifejezetten hivatkozott a polgári jogi társaságra, mint valóságos ügyletre. Ez alapján az elsőfokú bíróság vizsgálhatta a jogviszony

tartalmát, nem volt szükség viszontkereset előterjesztésére ahhoz, hogy a felperes által állított jogviszonnyal szemben eltérő tartalmú jogviszonyt állapítson meg. Megjegyzendő, hogy miután a perben arra merültek fel adatok, hogy a peres felek között létrejött

megállapodás semmis, így külön alperesi hivatkozás nélkül is észlelhette volna hivatalból az elsőfokú bíróság a semmisséget (Ptk. 234. § /1/ bekezdés).

Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy az okiratba foglalt „kölsönügylettel” és a hozzá kapcsolódó egyéb kikötésekkel a felek valójában egy másik ügyletet kívántak leplezni. A Ptk. 207. § /6/ bekezdése dogmatikai értelemben a színleltséggel összefüggésben két külön alaphelyzetről és ehhez társuló jogkövetkezményekről rendelkezik. A szerződés színlelése valóságos szerződési akarat hiányát jelenti, ami önmagában semmisséghez vezet. Ha azonban a feleknek van ügyletkötési akarata, csupán nem az írásba foglalt tartalom szerinti jogviszonyt kívánják létrehozni, úgy mögöttes, leplezett szerződést lehet megállapítani. Ilyen esetekben a valós ügyletet a leplezett szerződés alapján kell megítélni, azonban a felperesi fellebbezési hivatkozással ellentétben semmi nem zárja ki annak megállapíthatóságát, hogy a leplezett szerződés - valamely jogszabályban felsorolt okból - érvénytelen. Helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság arra, hogy a leplezett ügylet több okból is érvénytelen, semmis. E körben a Ptk. ügyletkötéskor hatályos 568. § /1/ és /4/ bekezdését, továbbá annak /2/ és /3/ bekezdését is figyelembe lehet venni. Megjegyzendő, hogy bármelyik érvénytelenségi ok már önmagában is kiváltotta volna a semmisség megállapítását, így még a felperesi fellebbezés azon aggályának alapossága esetén, hogy a konkrét jogviszonyra a Ptk. 568. §-ának időközben hatályon kívül helyezett /2/ és /3/ bekezdése nem alkalmazható, nem jelentette volna egyben a leplezett jogviszony érvényességének megállapíthatóságát.

Tény, hogy a közös gazdasági tevékenység folytatására irányuló komplex jogviszony minden eleme - elsősorban a peres felek magatartására visszavezethetően - az eljárás során nem volt tisztázható. Így az **cég-2** tekintetében csupán annyi megállapítást lehetett tenni, hogy a felperes helyzetéhez hasonlóan ez a társaság is „befektetői” minőségben vett részt a gazdasági együttműködésben. Ennek azonban a felperes által érvényesített igényre kihatása azért nincsen, mert a peres felek közötti gazdasági együttműködés függetleníthető attól, hogy az alperes más befektetővel milyen pénzügyi támogatásra irányuló megállapodást kötött. Másrészt a **cég-1** iratanyagának hiányában precíz elszámolás egyebekben sem lenne megtehető, így a jelen perben releváns jogi kérdések megítéléséhez az **cég-2** és elsősorban az alperes, illetve a peres felek közötti viszony tisztázása mellőzhető. Harmadrészt megjegyzendő az is, hogy mind jelen per adataiból, mind pedig az ezt megelőző büntetőeljárás adataiból, az ott megtett nyilatkozatokból egyértelműen következik, hogy a gazdasági együttműködést célzó megállapodással a felek a jog szabályai alapján nem engedélyezett hatásokat kívántak elérni. Az a feleknek kifejezetten felróható, hogy zavaros, jogilag sok esetben követhetetlen és a jogszabályi rendelkezésekkel ellentétes módon kívánták a gombatermesztésre irányuló közös gazdasági tevékenység egyes részelemeit megvalósítani. Ilyen körülmények között ennek a helyzetnek bármelyik fél előnyére

Nincs logikai ellentmondás az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásban a fellebbezésben hivatkozott polgári jogi társaság alanyait illetően. Az a körülmény ugyanis, hogy az érvénytelen ügylettel a felek a gazdasági célt úgy kívánták elérni, hogy a megállapodásban részes feleken kívül csupán a számlázási feladatok lebonyolítására a **cég-1**-t vették igénybe, még nem teszi az együttműködés alanyává a **cég-1**-t. Az elsőfokú bíróság nem mosta össze a felperes és a **cég-1**, mint jogi személy elkülönült jogalanyiségát, pusztán az a megállapítás pedig, hogy jogszabály megkerülésére irányuló célzattal a gazdasági együttműködési folyamatba a számlák kiállítása érdekében bevonták a felperes érdekeltségébe tartozó kft-t is, még nem jelenti egyben a két jogalany azonosítását. Annyiban tekinthető azonban helytállónak a fellebbezés hivatkozása, hogy habár a tényállásban az elsőfokú bíróság a felperes pjt-ben való részvételét állapította meg (ítélet 2. oldal utolsó és utolsó előtti bekezdés), ugyanakkor az abból levont jogi következtetések tekintetében pontatlan megfogalmazást tartalmaz az ítélet 9. oldal utolsó bekezdése, amikor a befolyt eladási ár felosztásáról tesz megállapítást. A **cég-1** a fentiek szerint csupán számlák gyártásában működött közre, valójában azonban a komplex gazdasági együttműködésnek nem volt részese, így a másodfokú bíróság mellőzi az elsőfokú ítéletből a befolyt eladási ár e kft. részére történő elszámolására vonatkozó megállapításokat. Ezzel szemben a tényállásból helyesen csak az a következtetés vonható le, hogy a peres felek közötti viszonylatban az alperes a felperes felé számolt el, függetlenül attól, hogy könyveléstechnikailag esetlegesen ennek volt-e nyoma a **cég-1** irataiban vagy sem.

Nem értett egyet a másodfokú bíróság azon fellebbezési hivatkozással, hogy a társasági törvény rendelkezéseinek megfelelő társasági szerződést kellett volna a feleknek kötniük ahhoz, hogy az általuk kívánt gazdasági együttműködés keretében alakítsanak polgári jogi társaságot. Helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság arra, hogy a polgári jogi társaság tisztán kötelemnek tekinthető, annak külön társasági jogi jogalanyiséga nincsen. A peres felek közötti ügylet megkötésének időpontjában még az 1988. évi VI. törvény (régi Gt.) szabályai vonatkoztak a gazdasági társaságokra, e szabályokat a Ptk. akkor hatályos 568. §-ának rendelkezéseivel összevetve - figyelemmel az 1988. évi XXV. törvény 3. §-ára is - az alábbi megállapításokat, megkülönböztetéseket lehet tenni: A polgári jogi társaság olyan formátlan megállapodás, melyet írásba se kell foglalni, semmilyen hatósági közreműködés nem szükséges létrejöttéhez. Ezzel szemben a régi Gt. 19. §-a szerinti formások betartása mellett lehet gazdasági társaságot alapítani. A gazdasági társaságot a cégjegyzékbe is be kell jegyezni, ami létrejöttének törvényi előfeltétele (régi Gt. 24. §). A polgári jogi társaság formátlansága a társaság tartalmára is irányadó, ugyanis polgári jogi társaság sokféle lehet. Ezzel szemben a gazdasági társaságoknál a numerus clausus elve érvényesül, így gazdasági társaság csak a törvényben meghatározott formában működhet. A gazdasági társaság vagy jogi személyiség,

vagy nem, de mindenképpen jogképes. A régi Gt. 1. § /2/ bekezdése ugyanis rendelkezik arról, hogy a gazdasági társaságok saját cégnevük alatt jogokat szerezhetnek, és kötelezettségeket vállalhatnak, szerződést köthetnek, aktív és passzív perképességük van. Ezzel szemben a polgári jogi társaságnak nincs jogalanyiséga, azt csak kötelmi jogi alapon lehet megítélni. A legfontosabb elhatároló ismerv, hogy gazdasági társaságot üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására vagy annak elősegítésére lehet alapítani, illetve működtetni (régi Gt. 4. § /1/ bekezdés), ezzel szemben a Ptk. 568. §-ának korábban

hatályos /2/ bekezdése értelmében közös gazdasági tevékenység üzletszerű folytatására polgári jogi társaság nem létesíthető. A hivatkozott Ptk. rendelkezés kifejezetten semmisnek minősíti az e tilalomba ütköző polgári jogi társasági szerződéseket.

Ebben a jogszabályi környezetben az 1993. évi XCII. törvény - a bírói gyakorlat nyomán - a gazdálkodó szervezetek által létrehozott polgári jogi társaságok esetén megengedte ugyan az üzletszerű gazdasági tevékenységet, ez esetben sem változott azonban az elv, hogy üzletszerű gazdasági tevékenységet folytató polgári jogi társaság nem gazdasági társaság, tehát a szerződés megkötésével létrejön, a cégjegyzékbe való bejegyzése sem szükséges és nem is lehetséges. Az 1997. évi CXLIV. törvény (középső Gt.) hatályba lépésével újabb változás következett be: üzletszerű gazdasági tevékenységet polgári jogi társaságban végezni nem lehet, és a középső Gt. 306. § /2/ bekezdése szerint a törvény hatályba lépését megelőzően létrejött polgári jogi társaságok a törvény hatályba lépését követő két éven belül kötelesek voltak társasági szerződéseik tartalmát az új törvényhez igazítani. Ez a határidő 2000. június 16-án járt le. A szabályozás egyértelműsítette a korábbi jogbizonytalanságot, míg korábban bizonyos esetekben vitatható volt, hogy mikor lehetséges pjt-t alapítani gazdasági társaság helyett gazdasági tevékenység üzletszerű folytatására, az utóbb hatályba lépett szabályozás tiszta viszonyokat teremtett. E törvény hatályba lépését követő két éven belül a már működő pjt-knek a társasági szerződését az új rendelkezéseknek megfelelően kellett módosítani és ennek következtében az üzletszerű gazdasági tevékenységet be kellett fejezniük.

Fentiekből az alábbi megállapítások adódnak a konkrét ügy vonatkozásában: A felek közötti ügyletkötés időpontjában hatályos jogszabályi rendelkezések nem tették lehetővé polgári jogi társaság alapítása esetén a gazdasági tevékenység üzletszerű folytatását. Ez a lehetőség elviekben az 1993. évi XCII. törvény rendelkezései szerint is legfeljebb csak a gazdálkodó szervezetek által alapított polgári jogi társaságok esetében volt igaz, de a perbeli esetben nem ilyen társaság alapítása történt. A középső Gt. hatályba lépésével megváltozott jogszabályi környezet miatt abban az esetben is legfeljebb 2000. június 16. napjáig volt lehetőség az üzletszerű gazdasági tevékenység folytatására, ha korábban a jogszabályi rendelkezések erre lehetőséget teremtettek. Ezen időpontot követően az üzletszerűség mindenképpen tiltott, ezért ezen okból a jogszabályi rendelkezésekkel ellentétesen működő társaságok jogellenesek. Így miután a perbeli jogviszonnyal a felek üzletszerű gazdasági tevékenység folytatására hoztak létre kötelmet, az mindenképpen törvényi tilalomba ütközött, ezért ez okból helyes volt a létrehozott jogviszony érvénytelenségét kimondani. Más oldalról közelítve a polgári jogi társaság elnevezésében ugyan „társaság”, azonban valóságosan ez nem a társasági törvény hatálya alá tartozó

Pf.III.20.376/2009/4. szám

társasági forma, az a korábban hatályos és jelenleg hatályos Gt. rendelkezései szerinti numerus claususnak nem felel meg, így polgári jogi társaságok esetében jelenleg sincs hatósági nyilvántartás, továbbá a pjt-k alapításához a társasági jogban ismert formakényszer és alaki előírások sem állapíthatók meg.

A fellebbezés tükrében az ítéletábrának elsődlegesen állást kellett foglalnia abban a kérdésben, hogy ha a felek által leplezett ügylet tartalmilag a polgári jogi társaság, vagy

ahhoz hasonlítható jogviszony létrehozására irányuló megállapodás volt, úgy e jogviszony vonatkozásában mely időpontban hatályos anyagi jogi jogszabályi rendelkezéseket lehet figyelembe venni. Általános jogelv, hogy a jogviszonyokat a létrejöttükkor hatályos jogszabályi rendelkezések alapján lehet megítélni. Mindebből következően helyesen vizsgálta az elsőfokú bíróság, hogy a felek közötti jogviszony létrejöttékor hatályos Ptk. 568. § /2/ és /3/ bekezdése rendelkezéseinek a felek között kötött megállapodás megfelel-e. Annak a jogvita elbírálása szempontjából relevanciája nincsen, hogy utóbb e jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezésre kerültek, ha ugyanis a kötelelem létrejöttékor a polgári jogi társaság semmisségét eredményezte a Ptk. 568. § /2/ és /3/ bekezdése, úgy egy utóbb történt jogszabály módosítás az eredeti semmisséget nem orvosolja, és ezzel utóbb nem válik a kötelmi jogviszony automatikusan a jogszabályváltozás következtében érvényessé. Megjegyzendő, hogy a fenti fejtegetések szerint önmagában a jogszabályi változás nem eredményezett lényeges tartalmi változást a perbeli eset anyagi jogi megítélése szempontjából, az üzletszerű gazdasági tevékenység folytatása ugyanis a fentebb részletesen kifejtett elvek miatt a perbeli esetben létrehozni célzott kötelmi jogviszony tekintetében mindenképpen tiltott volt, és az ezzel a törvényi tilalommal ellentétes megállapodás mindenképpen semmis.

A leplezett ügylet semmisségének egyértelmű jogkövetkezménye, hogy az érvénytelen ügyletre a felperes alapos igényt nem alapíthat, azaz ez szükségképpen a kereseti kérelem elutasításával jár. Akár hivatalból észleli a bíróság a semmisségi okot, akár arra történik az alperes részéről hivatkozás, a semmisségi ok megállapíthatósága a célzott joghatás teljesítését kizárja, így megalapozott igényt a felperes ilyen követelésére nem alapíthat. Az elsőfokú bíróság e következmény levonásán túl is ment azzal, hogy azt is megvizsgálta, hogy a felperes által érvényesített igény részbeni vagy egészbeni teljesítésére - az érvénytelen ügylet jogkövetkezményeinek levonása körében - esetlegesen sor kerülhet-e. Helyesen mutatott rá arra, hogy az eredeti állapot helyreállítása esetünkben kizárt, a másodfokú bíróság álláspontja szerint azonban az elsőfokú ítéletben írt indokokkal szemben azon okból, hogy a jogviszony jellege a restitució lehetőségét kizárja, a peres felek által nyújtott szolgáltatások ugyanis irreverzibilis jellegűek. Miután a Ptk. 237. §-ában megfogalmazott jogkövetkezmények között egyebekben sincs sorrendiség felállítva, így ha az eredeti állapot helyreállítása kizárt, az elsőfokú bíróság alappal választhatja más jogkövetkezmények levonását. Amennyiben az érvényessé tétel, mint lehetőség is kizárható, úgy a felek közötti ügylet hatályossá nyilvánítása mellett lehet helye a felek közötti elszámolásnak. Arra helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság, hogy még a hatályossá nyilvánítás mellett sem kerülhet sor a

felek közötti elszámolás eredményeként az alperes marasztalására, több okból sem. Azt is helyes mérlegeléssel állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a felperes a közös gazdasági tevékenység hozamából részesült, másrészt a peres felek közötti csendestársi jogviszonyba jogszabály megkerülésére irányuló céllal bevont kft. (kizárólag a számlázás folyt ezen kft. igénybevételeivel) iratanyaga nem áll rendelkezésre, ugyanakkor ez képezhetné esetlegesen az elszámolás részbeni alapját. Az iratanyag hiánya egyértelműen felperesi érdekkörbe esik, így ennek következményeit is a felperesnek kell viselnie.

Arról tehát érdemben helyesen döntött az elsőfokú bíróság, hogy a felek közötti kötelmi jogviszony semmissége folytán a jogviszony ex nunc hatályú felszámolására kerülhet sor, azonban dogmatikai értelemben ellentmondásos az az ítéleti indokolás, hogy egyik oldalról a bíróság a határozathozatalig történő hatályossá nyilvánításról rendelkezik (ítélet 11. oldal utolsó bekezdés), ugyanakkor másutt az együttműködési megállapodást csak az együttműködés megszűnéséig tartja szükségesnek hatályossá nyilvánítani, és emellett megállapítja azt is, hogy már a felek ráutaló magatartásával megszüntették a jogviszonyt (ítélet 12. oldal). Amennyiben egy ügylet semmis, úgy jogkövetkezményt csak törvényben meghatározott jogkövetkezmények levonása kerülhet szóba. A semmisség fogalmilag azt jelenti, hogy az ügyletet úgy kell tekinteni, mintha az létre sem jött volna, ahhoz érvényes joghatások semmilyen tekintetben nem kötődhetnek. Egy jogviszony felek akarata általi megszüntetése nyilvánvalóan csak érvényes ügylethez kapcsolódhat, jogi hatás kiváltására ugyanis csak érvényesen létrejött jogviszonyok alkalmasak. Így két okból is mellőzni szükséges az elsőfokú ítélet jogviszony ráutaló magatartással, közös akarattal történő megszüntetésére vonatkozó indokolását: részben az érvénytelenség jogkövetkezményeként a törvény a határozathozatalig terjedő időre való hatályossá nyilvánítást teszi csak lehetővé, másrészt pedig érvénytelen ügylet felek közös akaratával történő megszüntetése fogalmilag kizárt. Minderre tekintettel súlytalanná válik a fellebbezés jogviszony megszűnésének okszerűtlenségével kapcsolatos fejtegetése. E pontosítás mellett azonban megállapítható, hogy érdemben helyesen döntött az elsőfokú bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményeinek figyelembevétele mellett a kereset elutasításáról, a fentebb részletezettek szerint a másodfokú bíróság sem találta megalapozottnak, hogy a felperes bármilyen követelést támasszon megalapozottan az alperessel szemben a perbeli jogviszony kapcsán. Minderre tekintettel a másodfokú bíróság a Pp. 253. § /2/ bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A felperes a másodfokú eljárásban is peresztes lett, ezért a Pp. 78. § /1/ bekezdése alapján perköltség megfizetésére köteles, melynek összege áll az alperes jogi képviseletével kapcsolatosan felmerült, és az ítéletábla által a 32/2003. (VIII. 22.) IM számú rendelet 3. § /2/ bekezdés a./ pontja, /5/ és /6/ bekezdése, valamint 4/A. § /1/ bekezdése alapján megállapított, az alperesi jogi képviselő által a másodfokú eljárásban kifejtett munkával is arányban álló 140.000 Ft + ÁFA mértékű ügyvédi munkadíjból. Az illetékfeljegyzési jog kedvezményében részesült felperes az 1990. évi XCIII. törvény 74. § /3/ bekezdésére tekintettel a 6/1986. (VI. 26.) IM számú

- 11 -

Pf.III.20.376/2009/4. szám

rendelet 13. § /2/ bekezdése, valamint 15. § /1/ és /3/ bekezdése alapján köteles megfizetni az államnak külön felhívásra a le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket.

Szeged, 2009. november 23. napján

Dr. Kissné dr. Koch Ágnes sk. Dr. Simonné dr. Gombos Katalin sk. Dr. Rakita Zsuzsanna sk.

a tanács elnöke

előadó bíró

táblabíró